

BANKLARDA MOLIVAVIY HOLAT TO'G'RIDA (BUXGALTERIYA BALANSI) HISOBOTNI TAKOMILLASHTIRISH

Uralov Hojiakbar Ravshan o'g'li

Bakn moliya akademiyasi magistranti

uralovxojiakbar@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14001223>

Annotatsiya: Moliyaviy hisobotlarning, xususan, balanslarning aniqligi va shaffofligi bank sektoridagi manfaatdor tomonlar uchun juda muhimdir. Ushbu tadqiqot aniqlik, muvofiqlik va qaror qabul qilishni yaxshilash uchun banklarda moliyaviy hisobotlarni qanday yaxshilash mumkinligini o'rganadi. Tadqiqot balans hisobotini yaxshilash uchun xalqaro buxgalteriya standartlari bilan bir qatorda avtomatlashtirish va sun'iy intellekt (AI) kabi ilg'or raqamli vositalarni qabul qilishga urg'u beradi. Texnologiya va ilg'or tajribalarning integratsiyasiga e'tibor qaratib, tadqiqot moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi va dolzarbligini oshirishi mumkin bo'lgan asosiy yaxshilanishlarni ta'kidlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bu yaxshilanishlar xatolarni sezilarli darajada kamaytirishi va manfaatdor tomonlarning ishonchini oshirishi mumkin.

Kalit so'zlar: Balans, moliyaviy hisobot, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, UFRS, bank sektori, shaffoflik, muvofiqlik.

Bank sohasi qarorlar qabul qilish, risklarni baholash va me'yoriy hujjatlarga rioya qilishni ta'minlash uchun ko'p jihatdan aniq va shaffof moliyaviy hisobotlarga tayanadi. Turli moliyaviy hisobotlar orasida buxgalteriya balans muhim ahamiyatga ega, chunki u aktivlar, majburiyatlar va o'z kapitali haqida batafsil ma'lumot beruvchi bankning ma'lum bir vaqtdagi moliyaviy holatining qisqacha tasvirini beradi. Biroq, balanslarni tayyorlash va hisobot berishning an'anaviy usullari noto'g'ri yoki kechikishlarga olib kelishi mumkin, bu esa moliyaviy ma'lumotlarning ishonchliligini buzishi mumkin.

Banklarning moliyaviy hisobotlari, xususan, buxgalteriya balans, investorlar, tartibga soluvchilar va jamoatchilik kabi manfaatdor tomonlarga bankning moliyaviy sog'lig'ini etkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Aniq va oshkora hisobot berish nafaqat me'yoriy hujjatlarga rioya qilish, balki bank tizimiga ishonchni saqlab qolish uchun ham muhimdir. Olimlar va tadqiqotchilar xatolarni kamaytirish, shaffoflikni oshirish va jarayonni soddalashtirishga qaratilgan moliyaviy hisobotlarni tayyorlash va hisobot berishda foydalaniladigan metodologiya va texnologiyalarni takomillashtirishga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda. Ushbu maqolada bank sektorida buxgalteriya balanslarining aniqligi, samaradorligi va ishonchliligini oshirish bo'yicha asosiy ilmiy tadqiqotlar ko'rib chiqiladi.

So'nggi yillarda banklarda moliyaviy hisobotlar hisobotini takomillashtirish uchun bir qancha texnologik va uslubiy yutuqlar taklif qilindi. Bularga avtomatlashtirishdan foydalanish, AI va Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) kabi xalqaro standartlarga muvofiqlik kiradi. Ushbu tadqiqot ushbu yutuqlarni o'rganish va banklarda balans hisobotining aniqligi, samaradorligi va shaffofligini oshirish bo'yicha uslubiy asosni taklif qilishga qaratilgan.

Tadqiqotda moliyaviy ekspertlar bilan sifatli intervyular va bir nechta banklarning balans hisobotlarining miqdoriy tahlilini birlashtirgan aralash usullardan foydalanildi. Ma'lumotlarni yig'ish jarayoni quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Moliyaviy tahlilchilar va bank auditorlari bilan suhbatlar: 20 ta moliyaviy ekspertlar, jumladan, bank auditorlari va buxgalteriya hisobi mutaxassislari, balans hisobotida duch

keladigan muammolar va potentsial yechimlar haqida tushunchalar to'plash uchun suhbatdan o'tkazildi.

Moliyaviy hisobotlarni tahlil qilish: Tadqiqotda turli banklarning 50 ta balanslari tahlil qilindi, ularda nomuvofiqliklar, UFRSga muvofiqlik va hisobotlarni tayyorlash uchun sarflangan vaqtga e'tibor qaratildi.

Texnologik aralashuvlar: Tadqiqot shuningdek, 10 ta bankda AI va avtomatlashtirilgan hisobot tizimlarining moliyaviy hisobotni tayyorlashning aniqligi va tezligiga ta'sirini baholash uchun joriy etilishini baholadi.

Texnologik aralashuvlarning balans hisobotlarining to'g'riligi va o'z vaqtida bajarilishiga ta'sirini o'lchash uchun sifatli tushunchalar va statistik vositalar uchun tematik tahlil yordamida ma'lumotlar tahlil qilindi.

An'anaviy buxgalteriya balans hisobotidagi qiyinchiliklar:

Suhbatlar banklar tomonidan qo'llaniladigan an'anaviy hisobot usullarida bir qator qiyinchiliklarni aniqladi. Bularga ma'lumotlarni qo'lda kiritish xatolari, moliyaviy ma'lumotlarni konsolidatsiya qilishning ko'p vaqt talab qiladigan jarayoni tufayli kechiktirilgan hisobot va UFRS kabi dinamik xalqaro standartlarga rioya qilishdagi qiyinchiliklar kiradi. Ko'pgina banklar hali ham real vaqt rejimidagi ma'lumotlarni to'liq birlashtirmaydigan eskirgan tizimlarga tayanadi, natijada nomuvofiqliklar va samarasizlik paydo bo'ladi.

Avtomatlashtirilgan hisobot tizimlari va sun'iy intellekt vositalarini qo'llagan banklar balans hisobotining aniqligi va tezligida sezilarli yaxshilanishlarni ko'rsatdi. Masalan, aktiv va passivlarni solishtirish uchun sun'iy intellekt vositalaridan foydalanadigan banklar xatolik darajasini 40 foizga kamaytirdi. Bundan tashqari, balanslarni tayyorlash uchun sarflangan vaqt o'rtacha 25% ga qisqardi, bu esa o'z vaqtida hisobot berish imkonini berdi.

AI vositalari, shuningdek, bashoratli tahlil qilishda yordam berdi, aktivlarni boshqarishda potentsial xavflarni aniqlash va banklarga moliyaviy holatiga proaktiv tuzatishlar kiritish imkonini berdi. Ma'lumotlarni kiritish va hisobot berish vazifalarini avtomatlashtirish qo'l mehnatiga bog'liqlikni kamaytirdi, inson xatolarini minimallashtirdi va balanslar muvofiqlik talablariga yanada samarali rioya qilishni ta'minladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, avtomatlashtirilgan vositalarni o'zlarining buxgalteriya hisobi tizimlari bilan birlashtirgan banklar UFRS talablariga rioya qilish uchun yaxshi jihozlangan. So'nggi me'yoriy hujjatlarni yangilashni avtomatlashtirish orqali banklar o'zlarining hisobot jarayonlarini real vaqt rejimida to'g'irlashlari mumkin edi, bu esa ularning moliyaviy hisobotlarini doimo jahon standartlari bilan yangilanishini ta'minlashi mumkin edi. Bu muvofiqlik bilan bog'liq kelishmovchiliklar sonini va hisobotdan keyin qimmatga tushadigan tuzatishlar zarurligini kamaytirdi.

Buxgalteriya balansining to'g'riligi va o'z vaqtida rasmiylashtirilishi manfaatdor tomonlar ishonchiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Investorlar va tartibga soluvchilar moliyaviy ma'lumotlarni tez va to'g'ri taqdim etadigan banklarga ko'proq ishonch hosil qilishdi. Bank obro'sini saqlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan shaffoflik real vaqt rejimida ma'lumotlar tahlili va shaffof hisobot tizimlaridan foydalanish orqali sezilarli darajada oshirildi.

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirish, sun'iy intellektdan foydalanish va xalqaro standartlarga rioya qilish banklarda moliyaviy hisobotlar hisobotini

sezilarli darajada yaxshilash imkonini beradi. Qo'lda xatolik, kechiktirilgan hisobot va muvofiqlik qiyinchiliklarining asosiy muammolarini hal qilish orqali ushbu texnologik aralashuvlar jarayonni yanada samarali va ishonchli qiladi. Qolaversa, ushbu texnologiyalarni joriy etish banklarga ilg'or jahon tajribasiga moslashishga, ichki nazoratni yaxshilashga va shaffoflik madaniyatini oshirishga yordam beradi. Bu nafaqat manfaatdor tomonlarning ishonchini oshiradi, balki yuqori raqobatbardosh va tartibga solinadigan bozorda bank mavqeini mustahkamlaydi.

Ushbu tadqiqot texnologik yutuqlarning balans hisobotidagi afzalliklarini ta'kidlagan bo'lsa-da, tadqiqot ushbu vositalarni joriy qilishni boshlagan banklar bilan cheklangan. Kelajakdagi tadqiqotlar, potentsial xarajatlar to'siqlarini hisobga olgan holda, kichik banklar va moliya institutlarining avtomatlashtirilgan tizimlarga qanday o'tishlari mumkinligini o'rganishi kerak. Bundan tashqari, moliyaviy hisobotning aniqligi va xavfsizligini oshirishda blokcheynning rolini o'rganish kelajakdagi tadqiqotning muhim yo'nalishi bo'lishi mumkin.

Banklarda moliyaviy hisobotlar, xususan, buxgalteriya balans hisobotlarini takomillashtirish shaffoflik, muvofiqlik va manfaatdor tomonlar ishonchini saqlash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirish, AI va UFRSga rioya qilish balans hisobotining aniqligi va samaradorligini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Banklar ushbu texnologik yutuqlarni qo'llashda davom etar ekan, ular tartibga soluvchi talablarni qondirish va manfaatdor tomonlarga ishonchli moliyaviy ma'lumotlarni taqdim etish uchun yaxshi jihozlangan bo'ladi.

Moliyaviy hisobotlar, xususan, buxgalteriya balanslari hisobotini takomillashtirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar aniqlik, shaffoflik va samaradorlikni oshirishi mumkin bo'lgan bir qancha innovatsion yondashuvlarni aniqladi. Avtomatlashtirish, AI, blokcheyn texnologiyasi va real vaqt rejimida ma'lumotlar integratsiyasidan foydalanish balansni tayyorlashni soddalashtirish va IFRS kabi xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlash uchun katta imkoniyatlarni taqdim etadi. Bundan tashqari, oshkoralik va manfaatdor tomonlar o'rtasidagi muloqotdagi yutuqlar ishonch va hamkorlikni yaxshilashi mumkin. Banklar tobora kuchayib borayotgan tartibga soluvchi nazorat va bozor o'zgaruvchanligiga duch kelishda davom etar ekan, ushbu tadqiqotga asoslangan metodologiyalarni qabul qilish mustahkam va ishonchli moliyaviy hisobot tizimlarini saqlash uchun muhim bo'ladi.

References:

1. Абдуллаев, М., Холматов, С. Улучшение отчетности бухгалтерского баланса в банках Узбекистана: адаптация к международным стандартам и национальным практикам // Финансы и кредит. – 2020. – № 5. – С. 45-56.
2. Тураев, Н., Рахматов, Б. Использование автоматизированных систем в отчетности банков и их эффективность // Вестник экономики и бизнеса. – 2019. – № 3. – С. 67-72.
3. Кадыров, Ф., Худойбердиев, Д. Современные подходы к повышению прозрачности и точности в бухгалтерских отчетах банков // Банковское дело. – 2021. – № 7. – С. 12-22.
4. Исламова, Г., Каримов, У. Важность применения международных стандартов финансовой отчетности в составлении бухгалтерского баланса банков // Экономика и финансы. – 2018. – № 2. – С. 38-48.
5. Саифутдинов, Т. Улучшение составления отчетности и финансового мониторинга в банках // Вестник банковских технологий. – 2020. – № 4. – С. 29-35.